

[Anker Lau.]

ikke nødvendigvis har monopoliseringen som forudsætning, og at også dette er blevet bekræftet i kommissionen.

Vil man imidlertid fastholde påstanden om en prisfordel, tvinges man samtidig til at modregne alle de forhold til skade for forbrugerne, som ordningen har medført. Det er rigtigt, som det ærede medlem fru Edel Saunte sagde, at det er meget svært — og det glæder mig, at det er blevet erkendt — virkelig at få noget fast sammenligningsgrundlag, noget fast holdepunkt for, om priserne er blevet billigere eller ikke, men der er dog en række faktorer, som giver det indtryk, at det er en meget betinget fordel, der her er opnået, om overhovedet nogen.

Den billigørelse, som standardiseringen af mælken har medført, kan i alt fald ikke tilskrives mælkeordningen; en sådan billigørelse ville også være trængt igennem uden mælkeordningen. Hele spørgsmålet om flodeprisen og mælkeprisen er også noget, som vi desværre aldrig har kunnet få rigtig klar besked på i kommissionen, men jeg håber, vi vil kunne få det i udvalget. En ting som udbringningen af mælk, der tidligere var indregnet i mejeriernes detailavance, beregnes nu ekstra, og det er 4 øre pr. flaske — ikke pr. liter, for det ville blive betydelig mindre. Lægger man hertil værdien af en lang række forringelser i forbrugernes og forhandlernes stilling: færre udsalg, længere vej, frisk mælk kun een gang om dagen i stedet for to, gratis is og anden service, som tidligere ydedes, rabatydelser til sygehuse, alderdomshjem og en række andre større forbrugere, som nu er helt eller delvis bortfaldet, ja, så tror jeg ikke, der er tvivl om, at forbrugerne har betalt mere for socialiseringen end selv den prisfordel, som de varmeste monopoltilhængere forestiller sig. Og hvis det tal er rigtigt, som det ærede medlem fru Edel Saunte nævnte som skønmæssigt indvundet, burde i alt fald forskellen mellem byer, hvor der er mælkeordning, og byer, hvor der ikke er mælkeordning, have været meget større.

Det er jo heller ikke helt gratis for samfundet at nedlægge tusinder af selvstændige virksomheder og berøve mange mennesker deres næringsret; dette kan ikke altid måles direkte i penge, men må måles i de virkninger, det får socialt og langt ind i andre

erhverv; noget skal disse mennesker jo finde at leve af.

Vedrørende detalier iøvrigt må jeg henviser til mindretalsbetænkningen. Det er jo ved første behandling af lovforslag skik og brug, at man væsentlig beskæftiger sig med principperne, og dette skal jeg derfor også holde mig til.

Såvidt jeg ved, er det første gang i nyere tid, at et bredt udsnit af folkets fri næringsveje socialiseres ved lov. Jeg ved nok, at man kalder det rationalisering, men det skal man nu ikke lade sig vildlede af, i denne forbindelse betyder det det samme.

Siden 1940 har ingen mælkevirksomhed i byerne, stor eller lille, kunnet oprettes, nedlægges, sælges, flyttes eller arves uden de kommunale myndigheders godkendelse, og vedtages dette lovforslag, vil det altså heller ikke kunne lade sig gøre i fremtiden. Detailmejerier kan ikke skifte leverandører. Priser, fortjenester, rabatter og alle øvrige forretningsmæssige forhold skal ligeledes godkendes af kommunerne. Kun uoverensstemmelser om prisen kan efter forslaget indankes for et nævn.

Enhver antydning af næringsfrihed er fjernet på hele dette område, og jeg må tilstå, at jeg personlig ikke kan forstå, at dette kan være i overensstemmelse med grundlovens bestemmelse om, at enhver hindring for den frie og lige adgang til erhverv, som ikke er begrundet i det almene vel, skal fjernes ved lov. Lad være, at der under besættelsen og lige efter kan have været en vis begrundelse i almenvellet, men nu kan det almene vel dog formentlig ikke være afhængigt af en formodning om, at man ad denne vej kan gøre mælken nogle øre billigere — og da slet ikke på baggrund af den sociale lovgivning, vi har her i landet, og den pristalsregulering, som har fundet sted.

Hvis det danske folketing kan gennemføre denne faktiske socialisering, som lukker et helt erhverv og lægger det ind under kommunal administration, kan jeg næsten ikke se, hvorledes det i fremtiden skal blive muligt på erhvervslivets andre områder at værne folkets frihedsrettigheder og dets næringsveje.

Denne lovgivning er — hvad jeg vist også sagde i 1948 — et eksempel på, hvorledes man bærer sig ad med at gennemføre en socialisering og får visse godtroende menne-